

Tune, 'över' på Järsberg, är en oväsentlig skillnad, som kan bero på skiljaktiga sakförhållanden, jfr hurusom å Ög. 170 Ösby mot vanligheten prep. 'över' användes; i båda inskrifterna tala de, som ristat runorna, i första personen och uttrycka förmodligen därmed, att de åvägabragt minnesvården. Då sålunda **ubar hite** Järsberg sannolikt icke kan tydas såsom: 'Ufr dem Hite (setzte den stein)', kan heller icke gärna Swennings tydning av **skipaleubar** Skärkind vara riktig.

O. v. Friesen¹ förbinder Bugges tydning med v. Grienbergers tanke om ett tillnamn sålunda, att **leubar** *Ljúfr* är det egentliga namnet, *Skin*n- däremot ett prefigerat tillnamn, måhända grundat på att dess bärare drev handel med skinn på Ryssland, av vilken anledning en islänning kallas *Skinna-Björn*. Vad orsaken till binamnet varit, kunna vi ju aldrig veta, men en dylik förbindelse mellan öknamn och kortnamn som **Skin*n-*Ljúfr* synes fullt antaglig. Denna tilltalande tydning bekräftas av ett ortnamn i bygden.

Omkring 2,5 km från Skärkinds kyrka ligger gården *Skin*nstad, vars namn fsv. *Skin*-stad SRP. n. 1225 (år 1376), *Skin*stadha SRP. n. 2664 (år 1393), *Skin*dstadom SD. ns II, 658 (1413), *Skin*tstadhum 706 (1413) torde sammanhånga med ristningen. Ortnamnets skrivningar *Skin*dstadom, *Skin*tstadhum visa tecken till det *t*, som enligt Hoffory, *Arkiv f. nord. fil.* II, s. 88 f., utvecklas mellan *nn* och *s*, se ock Brate, *Äldre Vestmannalagens ljudlära* s. 64. Detta ortnamn kan vara bildat av **Skin*n-*Ljüfs*-stad, då, som Hj. Falk, *Ark. f. nord. fil.* V, 250, påpekar, den äldsta kompositionsprincipen för redan sammansatta ord var att blott begagna deras första led, t. ex. isl. *nifl-góðr*, -*farinn*: *Nifl-hel*, *brúð-ferð* = *brúðlaups-ferð*, *dag-drykkja* för *dagverðar-drykkja*.

Detta ortnamn kan däremot icke förklaras av inskriften, om **skipa** uppfattas som svag nom. sing., jfr isl. *Porgils skinni* 'Skindklädd(?)', afledet af *skinn*,² ty ortnamnet skulle då heta **Skin*na-stadh, jfr hos Lundgren under **Skin*ne ortnamnen *Skin*na-ryth, -lösa, nu *Skin*lösa. Th. v. Grienbergers uppdelning av inskriften i ett personnamn **skipa** och adj. **leubar** 'ljuv, kär' måste på grund av detta ortnamn alltså avböjas, även om **skipa** tolkas som **Skin*þa, fsv. *Skin*ne.

Namnet **leubar** är ett kortnamn av ett sammansatt namn med detta adj. som första eller andra led, t. ex. *Leubo-ricus*, *Manne-leubus*.³

172. Skärkinds gamla kyrka, Skärkinds hd.

Pl. LVIII. Fig. 1.

Litteratur: W. 58; Upps. univ. bibl. cod. R. 552, J. H. Schröders saml.; J. A. Broman, *Om Skärkinds socken i Östergötland*, ak. afh. under inseende af prof. J. H. Schröder, Upsala 1851, s. 10; P. A. Säve, *ATS*. I, s. 72; *Reseber.* 1861, s. 26, teckn.; C. F. Nordenskjöld, *Reseber.* 1876, V, s. 25, teckn.; E. Ihrfors, *Ostrog. sacra*, s. 16, teckn.

J. H. Schröders samling har under nr 38 en teckning med riktig läsning av inskriften och följande uppgift: »Den här aftecknade runstenen fanns sommaren 1844 vid

¹ Runorna i Sverige s. 8; föredrag i VHAA. d. 20 mars 1905.

² F. Jónsson, *Tilnavne*, s. 347.

³ M. Schönfeld, *Wb. d. altgerm. Personen- u. Völkernamen*. Heidelberg 1911.

nedrifning af Skärkinds gamla kyrka i Östergötland. Den utgjorde nedersta stenen af muren», vilken uppgift även Broman giver. P. A. Sæve 1861 och C. F. Nordenskjöld 1876 funno den liggande å marken v. om gravkoret å gamla kyrkogården.

Runstenen står nu rest på Skärkinds gamla kyrkogård norr om gravkapellet.

Ämnet är grå granit. Höjden är 2,85 m, bredden över korset 60 cm, vid foten 70 cm.

Ormhuvudet har kluven nos och en kort gadd. Korsets fot är öppen nedtill.

Inskriften börjar utan skiljetecken. I **fastulfr** har **t** bågformig bistav 1 cm nedom stavens topp. I **rustin** är **r** upptill något, på mitten blott genom en lindrig böjning åt vänster skilt från **u**, även **r** i **ristu** är mycket öppet. I **ristu** saknas vänstra bistaven till **t**, i **stin** övre staven av **in**, uti **iftr** övre staven av **if** samt övre bistaven av **f**, som suttit högt upp, då staven är bevarad 4 cm från den nedres utgångspunkt, vilken börjar 1 cm från staven. Den avlidnes namn läses av C. F. Nordenskjöld **slibi**, av föreg. däremot **stibi**, vilken läsning torde vara riktig. Endast högra bistaven i **t** är visserligen av samma djup som staven, så att på den grund läsningen **slibi** vore i sin ordning, men på vänstra bistavens plats finnes dock en grund fördjupning, som kan vara den vänstra bistaven till **t**, ehuru den stannat vid en antydning; i **b** utgå bistavarna upptill och nedtill 2,5 cm från stavens spets. Efter **sin** finnes blott en punkt, efter **stin** och **pina** är övre punkten bortslagen.

Ristningen är djup med undantag av slingans slut, som ristats med rätt grunda linier.

Inskriften är alltså följande:

kuṭr : uk : fastulfr : uk : burn : uk : rustin : þir : ristu : stin : pina : iftr : stibi : faþur : sin · kupan

Fsv. motsvarigheter till ristningen **burn** utgör formen *Börn*, som Lundgren, *Personnamn*, s. 24, säger flerstädes förekomma; **rustin** är fsv. *Rodhsten*, SRP. n. 1900 (1383) Södm. Ristningen visar samma förlust av *dh* som då *Rodhsten i Lungom* SD. ns. II, 141 (1409) tecknas *Rosten i Lyongum* s. 140 (1409).

Till en ristning **slibi** finnes ingen fsv. motsvarighet men väl till **stibi**, näml. enligt Lundgren: *Stybbe* SRP. n. 2945 (1398) När., *Niclis Stybbason* SD ns. I, 526 (1406) När., *Niclas Stibbason* SRP. n. 2722 (1394), och detta namn förklaras ock lätt som ett kortnamn till *Styrbjörn*. Ristningen **stibi** är ack. sing. av **Stybbir*, en äldre form av detta kortnamn.

Fonetisk transskription:

Götr ok Fastulfr ok Börn ok Röstēn þēr rēstu stēn þænna æftR Stybbi faður sinn gōðan.

Översättning: Göt och Fastulf och Björn och Rosten de reste denna sten efter Stybbe, sin fader god.

173. Skärkinds gamla kyrka, Skärkinds hd.

Pl. LVIII. Fig. 2—3.

Litteratur: J. A. Broman, *Om Skärkinds socken i Östergötland*, Upsala 1851, s. 3, not; P. A. Sæve, *ATS*. I, s. 71, teckning av inskriften; *Reseber*. 1861, s. 24, teckning av inskriften; C. F. Nordenskjöld, *Reseber*. 1876, s. 24, teckn.; L. C. Wiede, *Östergötl. fornminnesför. tidskr.* I, s. 129.

I den gamla kyrkan i Skärkind förvarades ett ben med runinskrift, vilket enligt Broman prof. Retzius undersökt och förklarat tillhöra en större delfinart snarlik *Delphinus orca* Lin.